

DE METAMORFOSE VAN DE HAVEN VAN OOSTENDE (deel 14).

door **Ferdinand GEVAERT**

De staketsels, havengeul en aanliggende watervlakken. (deel 5).

De marinebasis Oostende.

Op donderdag 13 september 2007 voltrok zich de laatste fase van een markant opmerkelijk deel van de gedaantewisseling en bestemming van de haven van Oostende. Gedaantewisseling die zich reeds een aantal decennia aan het manifesteren, voltrekken, was. Op die bewuste dag werd in de “marinekazerne”, “Bootsman Jonsen”, de symbolische sleutel van de laatste overblijfsels van wat ooit eens DE Zeemachtbasis Oostende vormde, overhandigd aan de afgevaardigden van het Autonome Gemeentebedrijf Haven Oostende; dat voortaan de overgemaakte havengronden en installaties zal beheren en uitbaten. Na vele jaren van afbouw van de activiteiten van de Zeemacht/Marine te Oostende, werd het hoofdstuk “Basis van de Zeemacht/Marine”, op de Mijnenbestrijdingsschool na, definitief afgesloten. De sinds de eerste helft van de jaren zeventig ingezette verhuis van de toenmalige Zeemacht, is nu voltooid. De laatste magazijnen en loodsen van de Logistieke Groepering werden leeggemaakt en zullen, evenals de terreinen op de Oosteroever, een nieuwe bestemming krijgen, (indien het geen sloop en afbraak wordt).

De verhuis van de Zeemacht had niet alleen grote gevolgen voor de Oostendse haven, doch ook voor de stad zelf. En hierbij denken we niet alleen aan economische en demografische consequenties. Niet langer de “marinehaven” verloor de stad de status van “garnizoensstad”, met onder meer de vele grootse militair maritieme activiteiten, ceremoniën, plechtigheden, manifestaties en o.m. internationale vlootbezoeken (ook in functie van de N.A.T.O.). Waarvan de vele foto's in de fototheek (archief) van de Koninklijke Oostendse Heem- en Geschiedkundige Kring “De Plate” een blijvende getuigenis mogen zijn.

Mogelijks was, en is, de meest markante, en uitzonderlijke plechtigheid, deze waarbij, op het Wapenplein (daarom die naam, laat het ons niet vergeten !!) te Oostende, Z.K.H. Prins Albert, nu Koning Albert II, in 1953 de plechtige eed aflegde als marine-aspirant (officier, equivalent van onderluitenant) van de Zeemacht. Hij heeft nu de graad van Admiraal (4 sterren).

De tijdens de oorlog 1940-1945 in Groot-Brittannië opgerichte Belgische Sectie van de Royal Navy nam onmiddellijk na de bevrijding van het land in september 1944 (alhoewel nog gedeelten van het grondgebied bezet waren door de Duitsers, hierbij denken we aan de Oosthoek, o.m. Heist, Knokke, Balgerhoeke e.a., het noordelijk deel van de Kempen, en de oevers van de Westerschelde - Walcheren) met het 118^e Flottielje Mijnvegers (118th Minesweeping Flotilla) deel aan het opruimen van zeemijnen en andere springtuigen in de Scheldemonden en de Schelde, vanaf de Vlaamse banken tot de monding.

In oktober 1944 legde voor het eerst het 118^e smaldeel van de Royal Navy, bemand door personeel van de Belgische Sectie (officieren, onderofficieren en matrozen) aan de Cockerillkaai te Oostende aan. Na het vrijmaken van de Schelde in november 1944, ten gevolge o.m. van het veroveren van Walcheren en Zuid-Beveland door de geallieerden, week het smaldeel tijdelijk uit naar Antwerpen om de Schelde vanaf Vlissingen/Breskens tot in de Antwerpse dokken mijnvrij te maken.

Na 8 november 1945 werden alle diensten van de Belgische Sectie geconcentreerd te Oostende. Die Sectie zou blijven bestaan tot 8 november 1945, toen ging ze over naar het Bestuur van het Zeewezen, als “Navale Sektie”, maar nog steeds onder Ministerie van Verkeerswezen totdat de “Zeemacht” opgericht werd bij Besluit van de Regent van 30 maart 1946. Verschillende diensten

werden gehuisvest in het Carferrygebouw aan de Istanbulkaai (die vanaf 8 september 1944 reeds door de Royal Navy bezet was). Andere diensten, zoals o.m. het opleidingscentrum werden ondergebracht, bij onwaardige omstandigheden, in de grotendeels vernielde Oostendse vismijn.

Na de teruggave door de Britten van de pakketboot Princesse Marie José op 12 juli 1945, (opgeëist door de Royal Navy in september 1940 en door hen omgevormd tot oefenschip voor duikbootbestrijding, H.M.S. Southern Seas, later als H.M.S. Nemesis omgevormd tot tender voor dienst in IJsland waar het schip omgedoopt werd tot H.M.S. Baldur, bij de teruggave werd het schip opnieuw "Nemesis") en na omvorming door het Bestuur van het Zeewezen van het schip tot depotschip (ook accommodatieschip), werd het schip in 1946 gemeerd aan de Istanbulkaai ten behoeve van de Navale Sektie/Zeeacht.. Het schip werd als zulks gebruikt door de Zeeacht tot juni 1947 en daarna verkocht voor sloop aan het Brugse sloopbedrijf Van Heyghen.

Na de teruggave van de Generaal Mahieukazerne door het Brits leger aan de Belgische instanties wordt in augustus 1946 de kazerne ter beschikking gesteld van de Zeeacht. Althans konden de diensten van de Zeeacht behoorlijk onderdak krijgen. (De kazerne diende tot midden 1946 als transitkamp voor Britse verlofgangers en gedemobiliseerden)

Ook het Centrum voor Marinevorming van de Zeeacht werd in de kazerne gehuisvest tot het in 1951 overgeheveld werd naar Sint-Kruis bij Brugge.

Op 1 maart 1949 werd de Zeeacht overgeheveld van Verkeerswezen naar het Ministerie van Landsverdediging en werd na de Landmacht en de Luchtmacht de derde onafhankelijke strijdmacht.

In 1952 werd de kaai op de oosteroever van de havengeul herbouwd (nu in beton) nadat de houten steigers en glooiingen grondig vernield werden door de terugtrekkende Duitsers begin september 1944. In 1954 werd de eerste steen gelegd van de werkplaatsen van wat later de Logistieke Groepering van de Zeeacht zou worden. Naast de bouw van nieuwe werkhuizen voor alle technische disciplines van de Zeeacht (van mechanica over staal-, hout- en kunststofbewerking, meer- en zeilgerij, voertuigen, electriciteit, electronica, nautische- en andere instrumenten, reddingsmiddelen, en andere tot conservering en preservatie toe) werden opslagplaatsen voor de vele tienduizenden voorwerpen die in stock werden gehouden om de schepen en installaties in optimale operationele staat te houden, gebouwd

Naast deze ook onder- en bovengrondse opslag van brandstoffen, verblijven, kantoren, mess en kookhuis, stookhuis en elektrische centrale, evenals kaaivoorzieningen voor drinkwater-, bluswater-, brandstof- en electriciteitsbedeling voor de aldaar aangemeerde schepen. Tevens werden een aantal installaties en constructies van de voormalige snelbootbasis van de Kriegsmarine (1942-1944) die niet vernield werden in 1944, behouden en in gebruik gesteld.

Bij de geleidelijke ingebruikname van de nieuwe gebouwen en installaties kon de tot dan gebruikte Hangaar 5 op de Westkaai van het Vlotdok van de handelshaven (Stapelhuisstraat) verlaten worden door de Zeeacht.

In samenspraak met het Bestuur van het Zeewezen kon de Zeeacht vanaf 1959 gebruik maken van het drijvend droogdok in het Zeewezendok voor het droogzetten van schepen en vaartuigen van de Zeeacht.

Op 5 juni 1956 werd de "eerste steen" gelegd van de Mijnenbestrijdingsschool, die internationale erkenning en waardering zou krijgen. De school, gelegen naast de toegang tot de marinekazerne werd in juni 1960 officieel geopend. Heden, 2007, ondanks de vele omvormingen en inkrimpingen van de krijgsmacht(en), bestaat en functioneert de school nog steeds.

In 1959 werd het Mijnveegcentrum (Cedra) opgericht, dat moest instaan voor het beheer en de training van de schepen en bemanningen die in operationele dienst waren. Het centrum werd uitgebreid met nieuwe installaties en gebouwen op de Cockerillkaai (diepwaterkaai) aanpalend aan de Zeevaartschool. Daartoe werden de tot dan toe aldaar gebruikte houten keten en verblijven vervangen door volwaardige permanente stenen gebouwen waarin alle noodzakelijke functies werden ondergebracht (kantoren, verblijven, sanitair, wacht- en andere voorzieningen). De ingang met wachtlokaal was gelegen aan de Slijkensesteenweg.

Voor 1959 legden de operationele mijnenvegers van de Zeemacht ook aldaar aan, nadat ze enkele jaren eerder het zuidelijk deel van de kaai moesten ontruimen om plaats te maken voor de handel s vaart.

In 1968 werd door hogerhand, o.m. in functie van de noodzaak om over meer havencapaciteit voor de Zeemacht te beschikken, besloten een gloednieuwe marinebasis voor de Zeemacht te bouwen te Zeebrugge en die van Oostende quasi volledig af te bouwen en te verlaten. De werken werden in 1969 aangevat met de bouw van een nieuw insteeddok, dra gevolgd door de constructie van allerhande gebouwen.

In 1976 verliet het Operationeel Commando van de Zeemacht Oostende en verhuist naar Zeebrugge. Op 27 september 1976 werd de nieuwe basis te Zeebrugge plechtig ingehuldigd. Het volledig ontruimen van Oostende werd aangevat, al zou het nog duren tot 2007 vooraleer het zich volledig voltrokken had. In 1983 werd een tweede insteeddok gebouwd te Zeebrugge, uitgerust met een hydraulische scheepslift voor het droogzetten van schepen tot 1.000 ton.. Het werd in 1988-89 aangevuld met een hoge loods voor het onderbrengen van de drooggezette schepen, zodat ze volledig beschut konden onderhouden en/of hersteld worden.

Eén na één werden de installaties te Oostende verlaten (hetzelfde lot was ook beschoren voor de basissen van Nieuwpoort en Kallo).

In 1998 werden de gebouwen van het Mijnveegcentrum gesloopt, gevolgd in 2000 door de werkhuizen van de Logistieke Groepering op de oosteroever. In 2004 werden bepaalde van de geleidelijk ontruimde magazijnen, kantoren en wachtlokaal aan de Vismijnlaan met de grond gelijk gemaakt, evenals de opslagtanks en andere kleinere installaties.

Het einde van de marine basis Oostende was nabij.

Fig. nr. 109. Haven Oostende, 1946/1947. Zicht op het Montgomerydok (toen nog "Schuildok"), met twee sloepen van de Zeemacht (of "Navale Sektie"), waarmede "nautische opleiding" gegeven werd. Aan de Istanbulkaan, ter hoogte van het Carferrygebouw, toen ook gebruikt door de Zeemacht, de voormalige pakketboot "Princesse Marie José" gebruikt als depotschip (accommodatie). (Fototheek O.H.G.Kr. "De Plate").

Fig. nr. 110. Haven Oostende, 1945/1946. Mijnvegers (Motor Minesweepers – 106 feet) van de Royal Navy en Belgische Sektie, gemeerd aan de Cocierillkaai. In de achtergrond de Prins Albertlaan en de Bredensesteenweg.

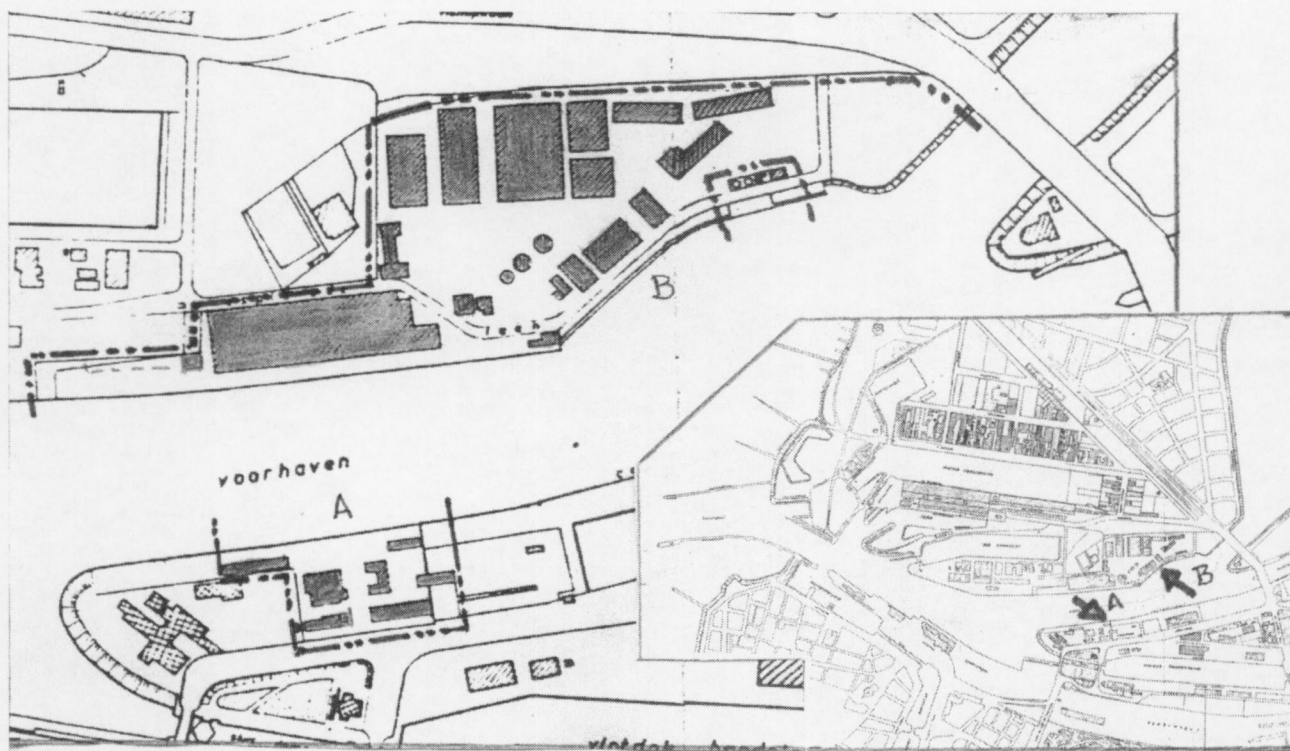

Fig. nr. 111. Haven Oostende 1990. Inplanting en grondplan van het Mijnveegcentrum (A) en Logistische Groepering van de Zeemacht. De gebouwen zijn alle, op een paar uitzonderingen op de oosteroever na, gesloopt in 1998, 2000 en 2004.

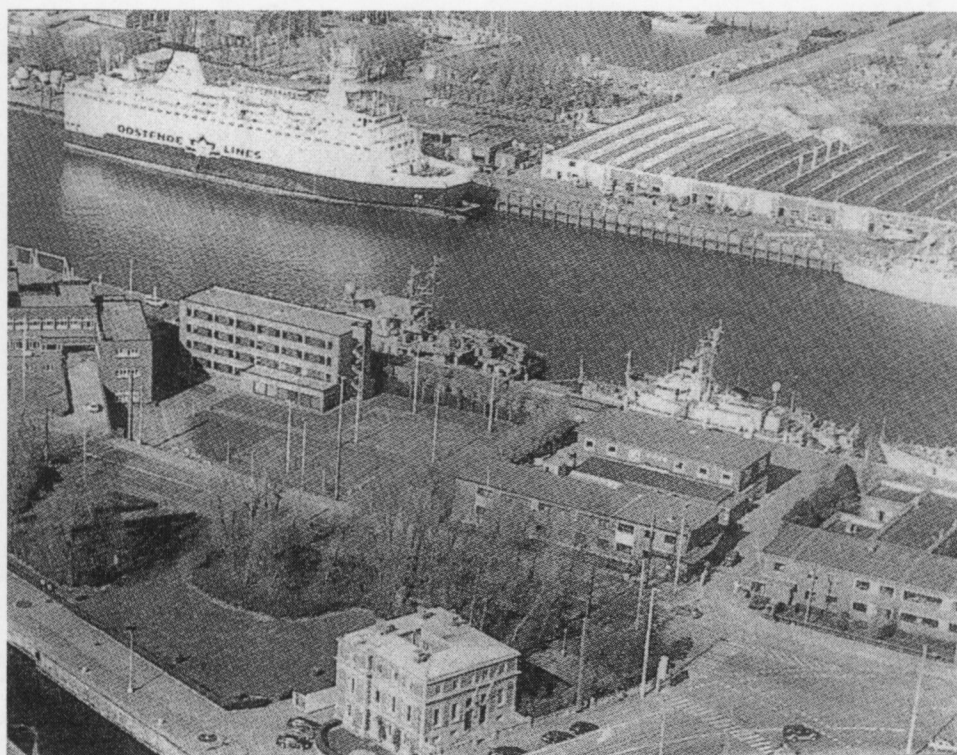

Fig. nr. 112. Haven Oostende, 1990. Zicht op de werkplaatsen van de Logistische Groepering op de oosteroever en op het Mijnveegcentrum gelegen aan de Cocierillkaai.

Fig. nr. 113. Haven Oostende, 1971. Een eskader MSO's – Hoogzee Mijnenvegers, gemeerd aan de oosteroever. De operationele MSO's moesten daar aanleggen bij gebrek aan kaaien ter beschikking van de Zeemacht.

Fig. nr. 114. Haven Oostende, 1971. Een operationeel smaldeel (flottiele) MSC's – Kunstmijnenvegers van de Nederlandse Marine, gemeerd aan de kaai van het Mijnveegcentrum (in Zeemachtjargon: "de Cedra").

Fig. nr. 115. Haven Oostende, 1980. Drie MSO's (Hoogzeemijnenvegers) en een MSC (Kustmijnenveger) gemeerd aan de kaai van de "Logistiek". De MSC is in "groot onderhoud".

Fig. nrs. 116 en 117. Haven Oostende, 1998. De sloop van de gebouwen van het Mijnveegcentrum aan de Slijkenssteenweg is aangevat.

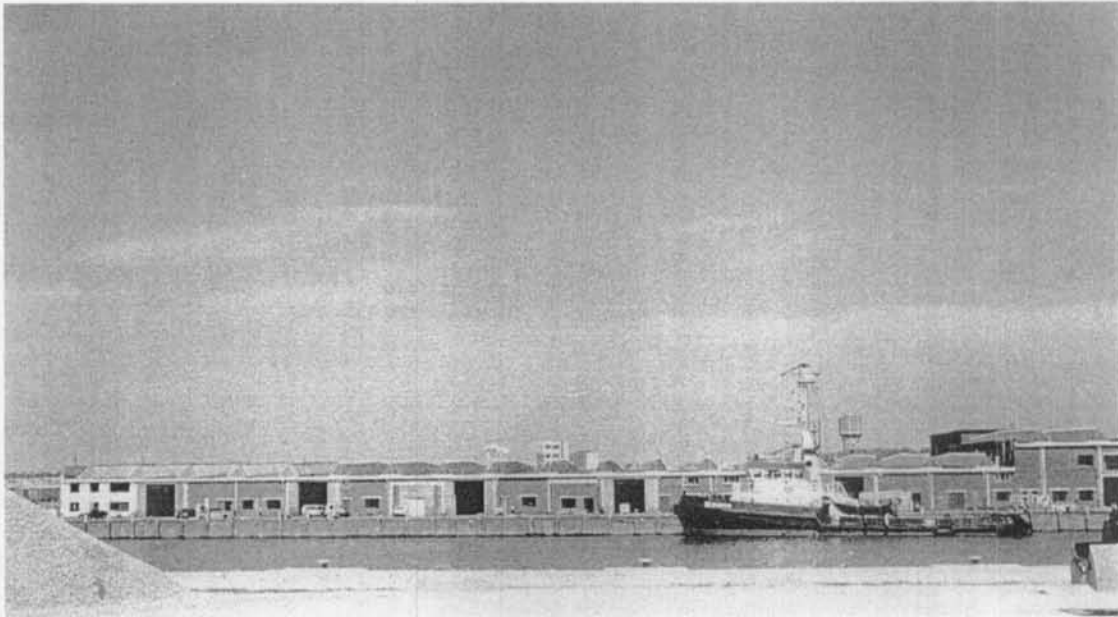
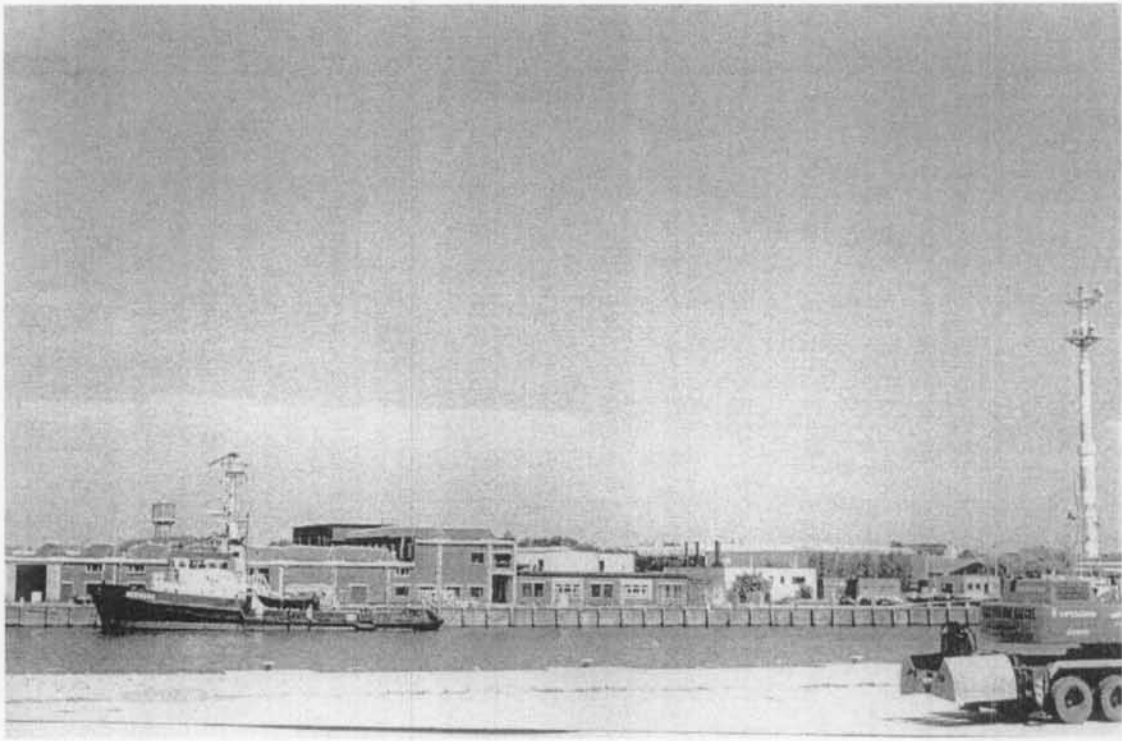

Fig. nrs. 118 en 119. Haven Oostende, 2000. De werkhuizen van de Logistieke Groepering van de Zeemacht op de oosteroever. De werkhuizen zijn ontruimd en de sloop is in voorbereiding. Aan de kaai de sleepboot "Zeehond" van het Loodswezen (Zeewezen).

(wordt vervolgd)